

LUND UNIVERSITY

S-koppling förklarar inte medlemstappet

Bender, German; Kjellberg, Anders

Published in:
Svenska Dagbladet (E-SvD)

2019

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Bender, G., & Kjellberg, A. (2019). S-koppling förklarar inte medlemstappet. *Svenska Dagbladet (E-SvD)*.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

”S-koppling förklarar inte medlemstappet”

German Bender och Anders Kjellberg.

German Bender, Arena Idé, och professor Anders Kjellberg bemöter i en slutreplik kritiken från tidigare moderata statssekreteraren Mikael Sandström och Håkan Lösnitz (SD).

Publicerad i Svenska Dagbladet 2019-05-27

SLUTREPLIK | FACKFÖRBUND

Sedan Arena Idé i förra veckan lanserade rapporten ”Den svenska modellen i fara?” på SvD Debatt har uppmärksamheten varit stor, med omkring 50 pressklipp och diskussion i Studio Ett i P1. Det är uppenbart att frågor som rör fackens inflytande i politiken och på arbetsmarknaden alltjämt är centrala i svensk samhällsdebatt och engagerar många. Därför är det glädjande att även borgerliga debattörer som Mikael Sandström och Håkan Lösnitz i sina repliker konstaterar att vår rapport bidrar med viktig ny kunskap om frågor som är av stor betydelse för den svenska samhällsmodellen, och att de precis som vi säger sig vara bekymrade över fackens medlemsutveckling.

Det är dock svårt att veta hur uppriktiga de är i sin oro. Sandström var som moderat statssekreterare i Alliansregeringen en av arkitekterna bakom de omfattande försämringarna av a-kassan 2007, som innebar att medlemsavgifterna ökade dramatiskt och avdragsrätten för såväl a-kassa som fackmedlemskap slopades – samtidigt som villkoren i arbetslöshetsförsäkringen försämrades. A-kassan blev alltså både dyrare och sämre för stora grupper på arbetsmarknaden. Resultatet blev som förväntat: ett fackligt medlemsras som Sverige inte sett maken till sedan storstrejken 1909 och som många fackförbund fortfarande lever i sviterna av.

När nu Mikael Sandström säger sig vilja värna partsmodellen ekar det tämligen ihåligt mot bakgrund av hans politiska värv. Särskilt eftersom han fortfarande står för samma antifackliga politik. I en artikel i Kvartal från 2016 förespråkar han rentav ”Alliansens jobbpolitik från år 2006 på steroider”. Ett mer sentida exempel är att Sandström var rådgivare åt den nuvarande moderata partiledaren Ulf Kristersson under valrörelsen 2018, då Moderaterna drev avskaffandet av avdragsrätten för den fackliga medlemsavgiften. Kristersson misslyckades som bekant med att bli statsminister, men tack vare stöd från SD antogs M/KD-budgeten av riksdagen i december 2018. Därmed har avdragsrätten för fackavgiften slopats och Sandström har återigen varit involverad i en politik som gör det dyrare att vara med i facket. Det är en politik som även SD:s Håkan Lösnitz är medansvarig för och som slår direkt mot de nästan tre miljoner medlemmarna i LO- TCO och Saco-förbunden.

Såväl Sandström som Lösnitz ogillar att LO tar ställning mot borgerlig politik. Men att fackliga organisationer kritiserar politiska partier eller regeringen för politik som inte gynnar deras medlemmar ogillar är givetvis inget unikt för LO. Till exempel mötte a-kassareformerna som Alliansen aviserade inför valet 2006 hård kritik från TCO och dåvarande Sif. TCO tog också tydligt ställning mot SD i regeringsfrågan efter valet 2018, vilket föranledde Mikael Sandström att lämna posten som TCO:s chefsekonom. Vidare har såväl LO som TCO och Saco ställt sig kritiska till den rödgröna regeringens utredningar av konflikträtten och av LAS. Listan på fackligt motstånd mot politiska förslag av olika färg kan göras lång.

Att tjänstemannafacken är partipolitiskt obundna har alltså inte hindrat dem från att ta ställning i politiska frågor av intresse för deras medlemmar. Det har inte heller hindrat TCO och Saco, samt deras förbund, från att samarbeta med LO och LO-förbund. De tre centralorganisationerna har sedan många år ett gemensamt kontor i Bryssel. Sveriges Ingenjörer, Unionen och flera LO-fack samverkar i konstellationen Facken inom industrin, och förra året inrättades Arbetsmarknadens EU-råd av LO och

PTK i samarbete med Svenskt Näringsliv för att "tillvarata parternas gemensamma intressen i arbetsmarknadsfrågor på EU-nivå". Kopplingen till S står med andra ord inte i vägen för vare sig LO-förbundens eller andra parters arbete med att tillvarata sina medlemmars intressen.

Både Sandström och Lösnitz hävdar trots detta att LO:s stöd till och koppling till Socialdemokraterna är en huvudförklaring till den negativa fackliga medlemsutvecklingen. Vi tar inte ställning till den principiella frågan om den facklig-politiska samverkan mellan LO och S, men vi diskuterar i rapporten om detta kan ligga bakom medlemstappet och konstaterar att det knappast kan förklara särskilt mycket av den fallande organisationsgraden. Sandström nämner till exempel att 41 procent av LO-medlemmarna röstar på Socialdemokraterna enligt SVT:s valundersökningar (Valu), medan bara 34 procent i hela gruppen arbetare gör det. Det är dock inte säkert vad man ska dra för slutsatser av det:

För det första finns en osäkerhet i metoden Valu använder för att bestämma social tillhörighet eftersom den inte bygger på yrke utan på att den tillfrågade själv får ange om hen är arbetare, tjänsteman eller företagare. Eftersom en inte obetydlig och växande andel av tjänstemännen uppfattar sig som arbetare kan en del av avvikelserna mellan de politiska sympatierna bland LO-medlemmarna och hela gruppen som i Valu betecknas som "arbetare" sannolikt bero på detta.

För vissa arbetare som väljer att stå utanför LO-förbunden behöver det inte bero på S-kopplingen. Somliga kan precis som SvD:s ledarskribent Maria Ludvigsson vara principiella motståndare till facklig organisering och mena att individen i alla lägen klarar sig bäst på egen hand.

En mindre grupp borgerliga väljare kan förvisso tänkas avstå från fackmedlemskap på grund av LO:s socialdemokratiska koppling, men vi konstaterar att de allra flesta ändå valt att kvarstå som medlemmar – trots att de röstar på andra partier. Uppenbarligen anser de att förbunden de är medlemmar i företräder deras intressen på ett tillfredsställande sätt.

Även erfarenheterna från Danmark tyder på att den socialdemokratiska kopplingen är av begränsad betydelse för medlemsutvecklingen. Avskaffandet av de ekonomiska och politiska banden mellan LO-Danmark och den danska socialdemokratin hade ingen synbar inverkan på förbundens fortsatta medlemstapp.

I vår rapport diskuteras ett antal omständigheter som vi menar har betydligt större förklaringsvärde för fackens medlemsutveckling, såsom strukturella förändringar av arbetsmarknaden, attitydförändringar hos arbetskraften, medlemsavgifterna och medlemserbjudandet. Det är genom att analysera och hantera dessa faktorer som den negativa medlemsutvecklingen kan vändas.

Håkan Lösnitz avslutar sin replik med att lättvindigt slå fast att det är "enkelt att vända den nedåtgående trenden av facklig anslutningsgrad" och Mikael Sandström med att "LO måste sluta skylla sina egna misslyckanden på yttre omständigheter". Vi delar inte Lösnitz uppfattning: att vända den nedåtgående medlemstrenden är inte "enkelt", i så fall hade det redan skett. Tvärtom är det en svår och komplex utmaning som kräver djupa analyser och en lång rad av åtgärder, vilka dessutom skiljer sig åt mellan olika förbund, löntagargrupper och sektorer.

Däremot har Sandströms resonemang mer fog för sig, även om den udd han riktar mot just LO tycks mer motiverad av motviljan mot stödet till Socialdemokraterna än av saklig analys. Men vi delar synen att facken bör fokusera på det som står i deras egen makt och verktygen som de själva förfogar över. För att medlemsutvecklingen ska vända uppåt krävs kraftfulla fackliga åtgärder för att rekrytera fler medlemmar i svagt organiserade grupper och branscher. Men förutsättningarna blir knappast bättre av att facken aktivt motarbetas av vissa politiker.

German Bender
programchef arbetsmarknad, Arena Idé
Anders Kjellberg
professor i sociologi, Lunds universitet

Läs även:

Anders Kjellberg (2019) *Kollektivavtalens täckningsgrad och organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund*. Department of Sociology, Lund University: Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2019:1. Appendix 3 in English. **Reviderad och korrigerad upplaga 16 december 2019** med anledning av att SCB från och med andra halvåret 2018 outsourcade ungefär halva antalet intervjuer som görs för arbetskraftsundersökningarna (AKU) och dessa inte genomfördes på ett korrekt sätt, vilket bland annat visat sig i felaktig arbetslöshetsstatistik. Därför har facklig organisationsgrad årsmedeltal 2018 körts om under december 2019. De största förändringarna i förhållande till tidigare publicerade data är att den fackliga organisationsgraden mellan 2017 och 2018 sjönk från 69 till 68 procent och inte till 67 procent. Den största korrigeringen har skett på arbetarsidan där organisationsgraden föll med en procentenhet, närmare bestämt från 61 procent 2017 till 60 procent 2018 och inte med två enheter (från 61 till 59 procent) som tidigare presenterade felaktiga data visade.

Förutom att den fackliga organisationsgraden för år 2018 korrigerats har ett nytt avsnitt tillkommit: "Den fackliga organisationsgradens nedgång är i särklass störst hos utrikes födda arbetare". Vidare har prognoser för organisationsgradens utveckling fram till 2023 respektive 2028 tillkommit.

Läs den reviderade rapporten här:

[https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/kollektivavtalens-tackningsgrad-samt-organisationsgraden-hos-arbetsgivarfoerbund-och-fackfoerbund\(384bb031-c144-442b-a02b-44099819d605\).html](https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/kollektivavtalens-tackningsgrad-samt-organisationsgraden-hos-arbetsgivarfoerbund-och-fackfoerbund(384bb031-c144-442b-a02b-44099819d605).html)

Anders Kjellberg (2019) *Den svenska modellen i fara? Fack, arbetsgivare och kollektivavtal på en föränderlig arbetsmarknad – Statistik och analyser: facklig medlemsutveckling, organisationsgrad och kollektivavtalstäckning 2000-2023*. Stockholm: Arena Idé 2019. Redaktör: German Bender. Läs rapporten här: [https://portal.research.lu.se/portal/sv/publications/den-svenska-modellen-i-fara-fack-arbetsgivare-och-kollektivavtal-paa-en-foeranderlig-arbetsmarknad\(5fc82ca8-cdca-474b-aad5-52b26f587e48\).html](https://portal.research.lu.se/portal/sv/publications/den-svenska-modellen-i-fara-fack-arbetsgivare-och-kollektivavtal-paa-en-foeranderlig-arbetsmarknad(5fc82ca8-cdca-474b-aad5-52b26f587e48).html)

Debattartikel i Svenska Dagbladet 22/5 2019 av German Bender & Anders Kjellberg "Djupt bekymmersamt att facken försvagas":

[https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/djupt-bekymmersamt-att-facken-foersvagas\(2a5153c1-ceb9-46bc-81b1-cfbace36bfb6\).html](https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/djupt-bekymmersamt-att-facken-foersvagas(2a5153c1-ceb9-46bc-81b1-cfbace36bfb6).html)

Slutreplik SvD 27/5 2019 German Bender & Anders Kjellberg: "S-koppling förklarar inte medlemstappet": [https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/skoppling-foerklarar-inte-medlemstappet\(27377126-f7e6-45f4-8b73-532b480016b8\).html](https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/skoppling-foerklarar-inte-medlemstappet(27377126-f7e6-45f4-8b73-532b480016b8).html)